

Provocări și perspective în dezvoltarea cooperativelor agricole tinere din România

- Raport de cercetare -

Despre proiect

Proiectul COOPNET 3.0 este parte a unui program mai complex care a fost implementat începând cu anul 2012 și a trecut prin mai multe faze de dezvoltare de-a lungul timpului. Prin ceea ce s-a făcut până în prezent în cadrul acestui program, am avut impact asupra politicilor publice, am fost în legătură permanentă cu factorii de decizie, am elaborat, pilotat și extins un model de intervenție pentru crearea de cooperative, am oferit formare profesională facilitatorilor de cooperative și liderilor de cooperative, am facilitat comunicarea între, despre și cu cooperativele și, în general, am consolidat sectorul agricol.

În următorii 3 ani, ne propunem să consolidăm sectorul cooperativelor agricole din România prin activități de reprezentare, formare și *networking*:

Obiectivele noastre sunt:

- Reprezentarea intereselor sectorului în relația cu diferite părți interesate.
- Profesionalizarea sectorului cooperatist agricol.
- Stimularea unui sector mai structurat al cooperativelor agricole.

CRPE contribuie la aceste obiective prin activități de cercetare și *advocacy*:

- Analiză secundară a datelor existente despre cooperativele agricole.
- Sondaj de opinie în rândul cooperativelor nou-înființate.
- Studiu de evaluare a PNDR 2014-2020 din perspectiva asocierii în agricultură.
- Studiu privind rolul politicilor naționale și al politicilor locale/regionale în dezvoltarea asociațiilor de fermieri și a cooperativelor agricole – o perspectivă comparativă cu alte țări din UE.

Metodologie

Conform ONRC, în iulie 2023 erau înregistrate 2620 de cooperative agricole, dar puțin pe peste jumătate depuseseră bilanțul anual.

Din anul 2020 până la finalul primului trimestru din 2023, au fost înființate 1251 de cooperative agricole, dar doar jumătate dintre ele aveau activitate economică.

<i>Anul înființării</i>	<i>Număr cooperative</i>
anul 2020	176
anul 2021	778
anul 2022	176
anul 2023 (primul trimestru)	121

Cercetarea de față vizează o mai bună înțelegere a stadiului de dezvoltare și profesionalizare a cooperativelor agricole la început de drum (înființate după 2020) din România.

Am fost interesați de:

- identificarea nevoilor specifice ale acestor cooperative în ceea ce privește profesionalizarea, inclusiv necesitatea de formare pentru consolidarea capacităților manageriale și tehnice.
- înțelegerea contextului în care cooperativele s-au constituit, de ex: rolul rețelelor de sprijin, cum ar fi CoopNet, Grupurilor de Acțiune Locală, accesarea măsurilor PNDR 2014-2020.
- înțelegerea provocărilor ce țin de governanța internă, de management și strategiile de marketing și vânzări.
- perspectivele de viitor ale cooperativelor.

Cercetarea cuprinde răspunsurile a 153 de cooperative agricole înființate între 2020 și 2023. Datele au fost colectate prin telefon, între 10.02.2024 și 30.03.2024 pe baza unui chestionar structurat.

Cele mai importante rezultate

- **Principalele motivații invocate de cooperativele agricole pentru înființarea lor** includ accesarea fondurilor europene, menționată de 85% dintre acestea, și comercializarea produselor, menționată de 84%. Aproximativ jumătate dintre cooperative afirmă că au fost înființate pentru a beneficia de scutirile fiscale asociate cooperativelor agricole și pentru a-și îmbunătăți activitatea.
- **Sprijinul extern acordat cooperativelor agricole în primele 2-3 ani de la înființare a fost minimal.** Mai puțin de 10% dintre acestea au beneficiat de sprijin din partea Autorităților Publice Locale, 7% dintre cooperative de la experți/ facilitatori și Direcțiile Agricole Județene, și 5% de la alte cooperative. În general, cooperativele care au primit ajutor extern sunt cooperative care în prezent au activitate economică.
- În ceea ce privește **accesarea fondurilor europene prin Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020**, doar 15% dintre cooperativele participante la sondaj au beneficiat de acest sprijin, în timp ce 6% au obținut împrumuturi bancare sau de la instituțiile financiare nebankare (IFN-uri).

Cele mai importante rezultate

- Peste jumătate dintre cooperativele agricole (54%) **raportează dificultăți** în accesarea fondurilor pentru dezvoltarea lor, în timp ce 43% se confruntă cu dificultăți legate de accesul pe piața de desfacere și implementarea strategiilor de marketing și dezvoltare.
- Pe locul al treilea, la o distanță semnificativă de primele două provocări menționate, se situează lipsa personal suport sau personal insuficient pregătit pentru domeniu (22%), urmat de conflictele interne între membrii cooperativelor, lipsa de viziune și accesul dificil la tehnologiile moderne (12% din cooperativele respondente).
- Doar aproximativ un sfert din cooperativele care au răspuns **sondajului se autoevaluează ca fiind nesustenabile** - 22%. Motivațiile invocate variază de la probleme de guvernare internă, cum ar fi dezinteresul membrilor de a se implica, până la dificultăți financiare cauzate de lipsa vânzărilor și de accesarea fondurilor.
- De remarcat faptul că 22 din cele 23 de cooperative care au accesat fonduri europene se **autoevaluează în acest moment ca fiind sustenabile**, spre deosebire de cooperativele care nu au accesat fonduri. De asemenea, **44% din cooperativele care nu au avut activitate economică** până în acest moment sunt optimiste și se evaluează ca fiind sustenabile.

Cele mai importante rezultate

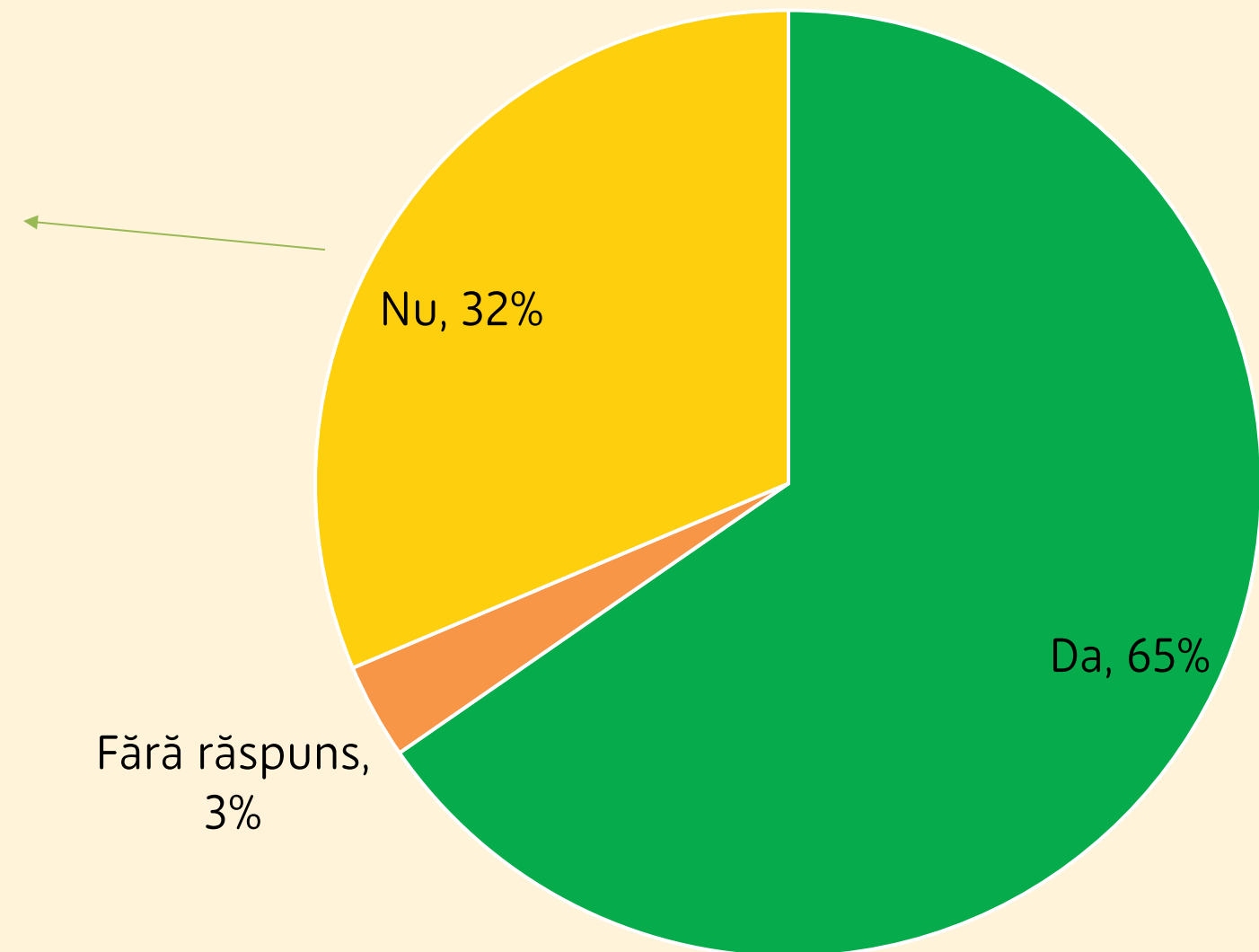
- Ca **planuri de viitor**, 44% dintre cooperative își doresc să acceseze curând fonduri europene, dar să și implementeze proiecte, iar la distanță mai mare – 10% și respectiv 11% - achiziționarea de utilaje/ terenuri/ depozite și intrarea pe piață/ magazine de desfacere. Atragerea de noi membri și profesionalizare acestora sunt în planurile de viitor pentru 2% din cooperativele intervievate.
- **51% dintre cooperative respondente au doar numărul minim de membri stipulat în legislație** și doar 30% au membri asociați, ceea ce denotă provocările pe care aceste cooperative la au la început de drum în a se extinde. Aproximativ 60% din cooperativele respondente spun că membri sunt implicați 100%, iar 27% spun că în activități sunt implicați jumătate sau mai puțin de jumătate din membrii cooperatori.
- De remarcat faptul că **aceste cooperative tinere nu fac parte din asociații sau GAL-uri** – doar 5% dintre ele sunt membre în GAL și 3% într-o asociație de ramură.

Activitatea economică a cooperativelor

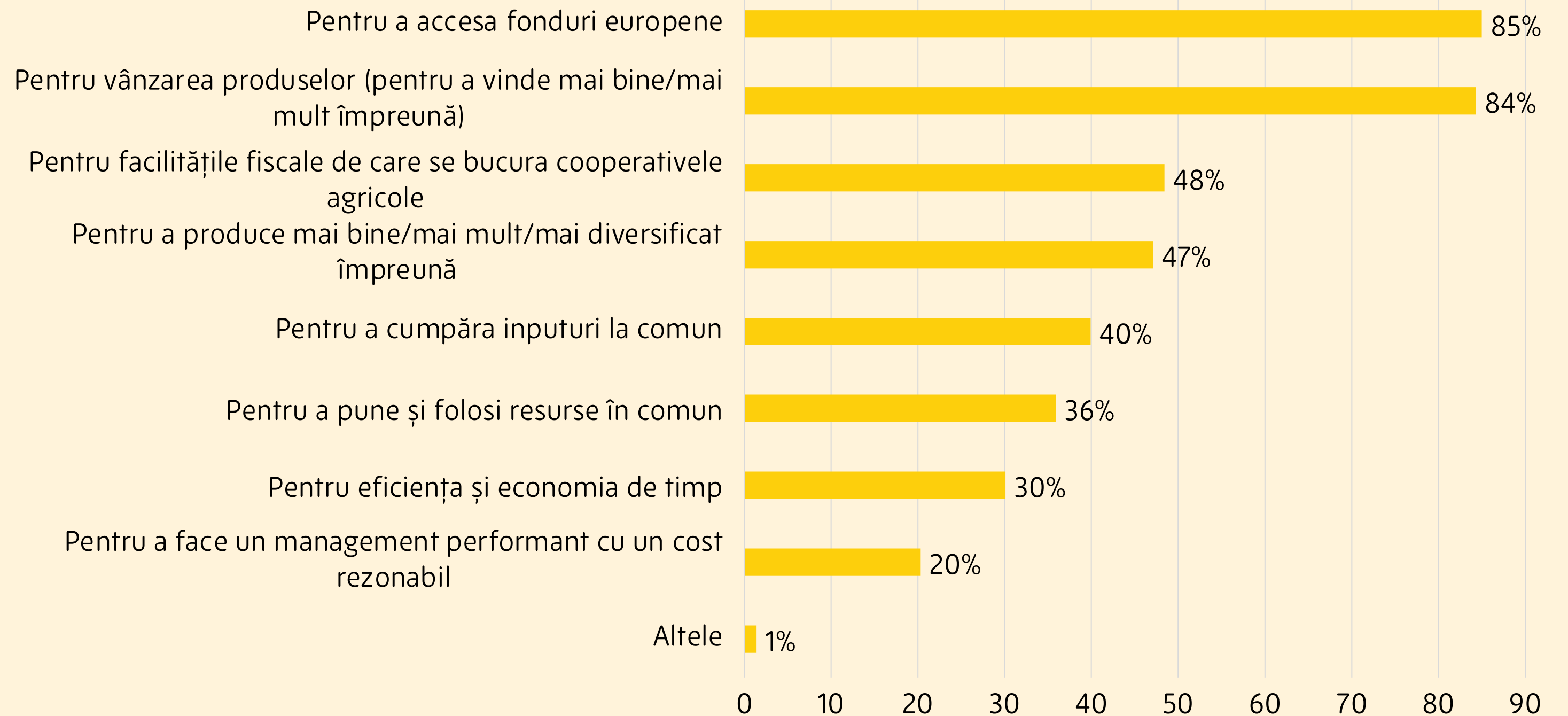
Motive pentru care cooperativa nu a avut activitate economică	Nr. menționări
Fără răspuns	21
Cooperativă la început de drum	20
Înființată doar pentru a accesa fonduri nerambursabile	4
Neînțelegeri între membri	3

Cooperativa a avut activitate economică de la înființare până în prezent? (N=153 CA)

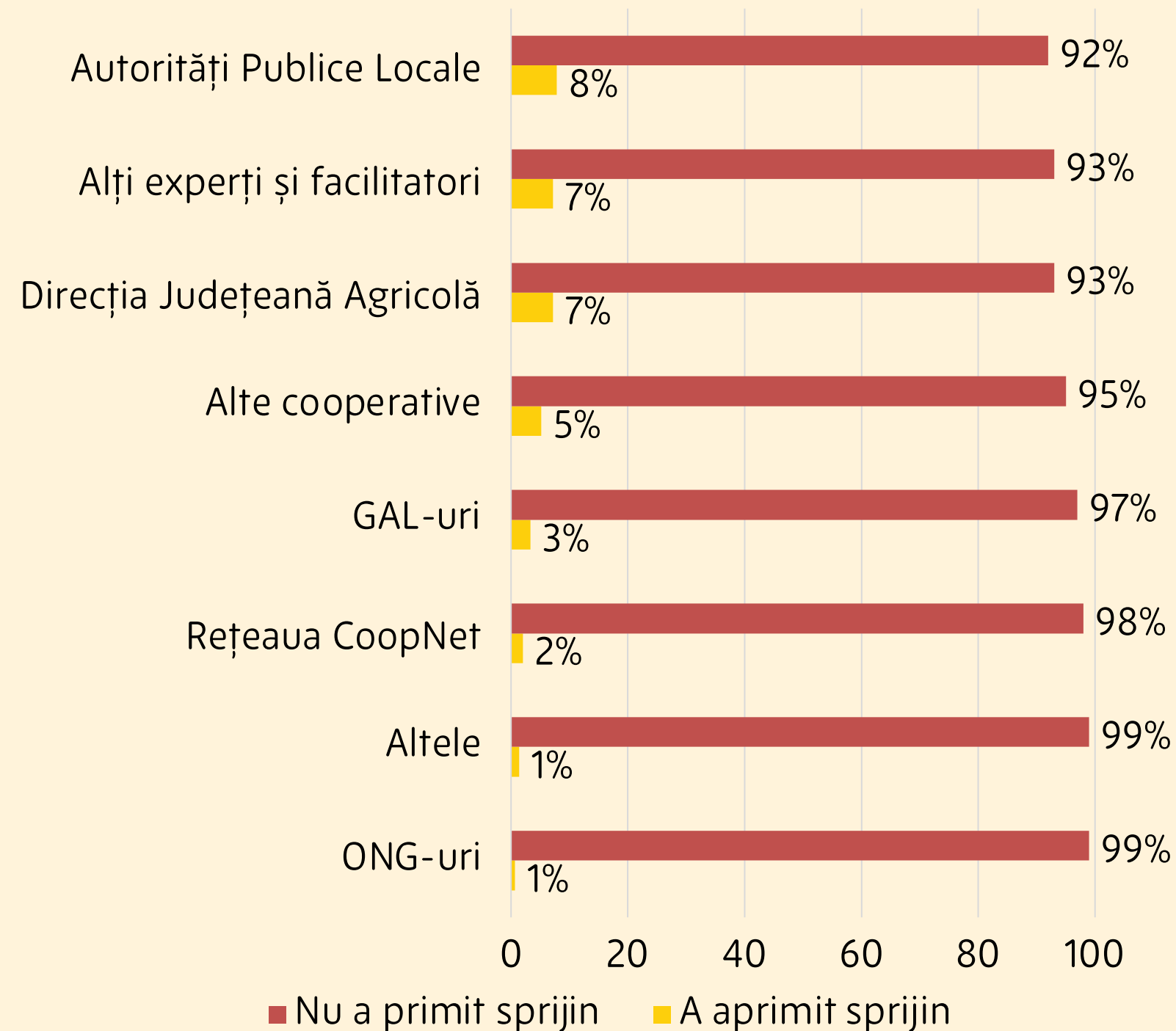
Motivele înființării cooperativei

Care au fost principalele motive pentru care s-a înființat cooperativa din care faceți parte? (N=153 CA)

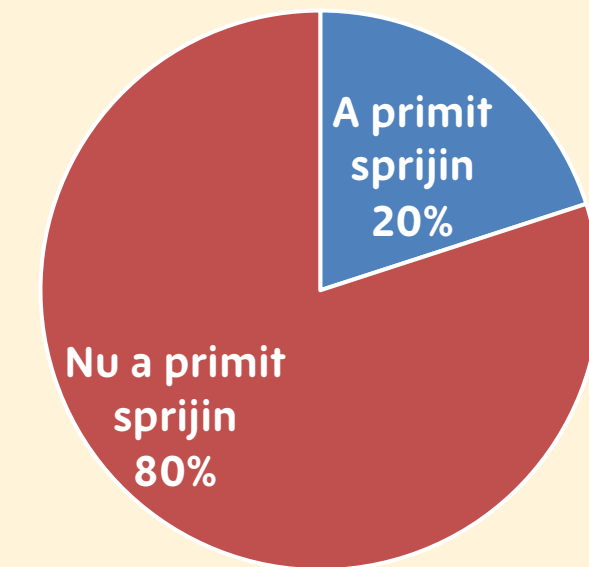

Sprijin extern

Ați primit sprijin extern în înființarea și/sau dezvoltarea cooperativei în primii 2-3 ani de la înființare:..., (N=153 CA)

Ați primit sprijin extern în înființarea și/sau dezvoltarea cooperativei în primii 2-3 ani de la înființare? (N=153 CA)

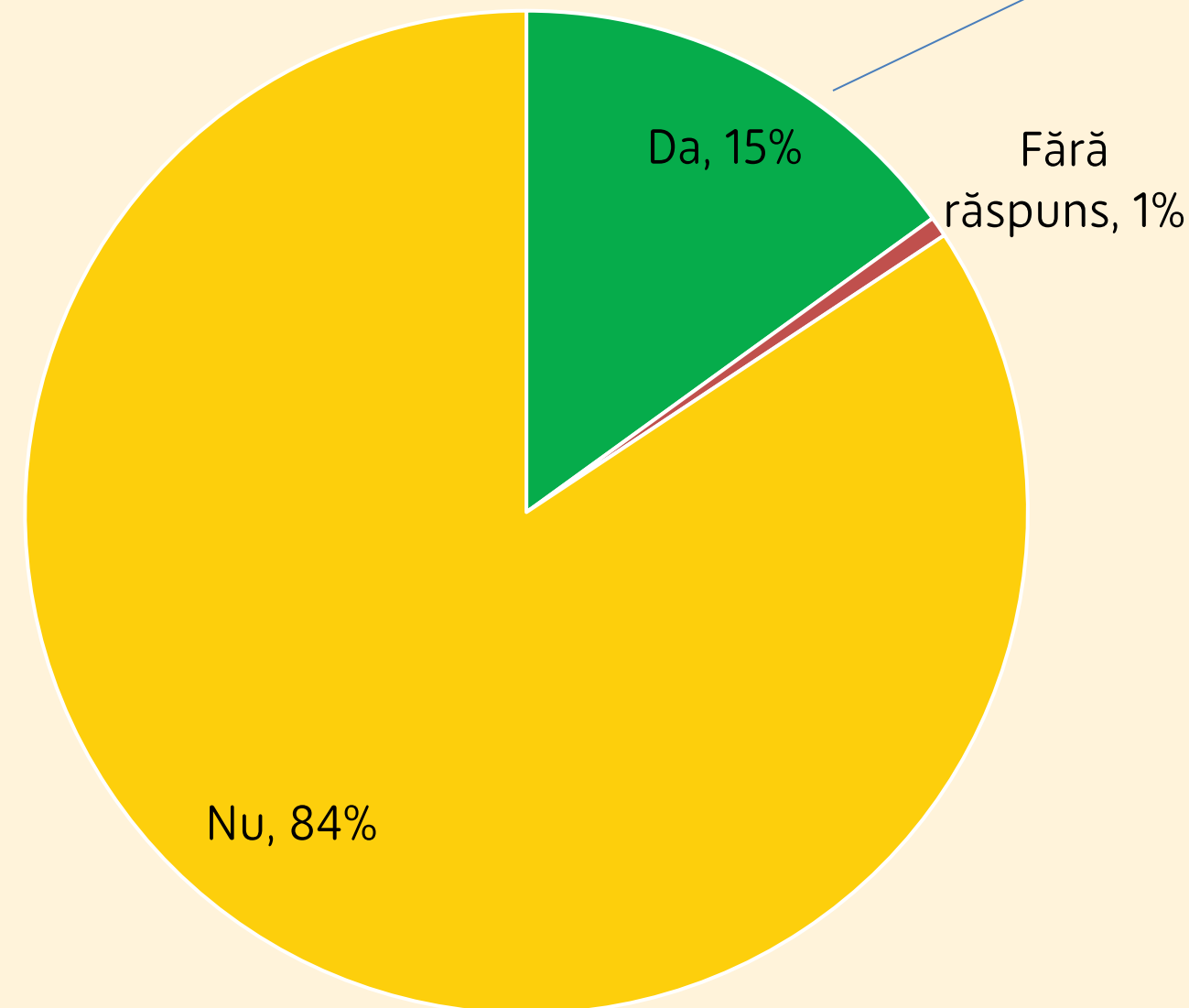
În general, cooperativele care au primit ajutor extern sunt cooperative care în prezent au activitate economică.

Atunci când au primit sprijin, acesta a fost perceput ca important de cele mai multe cooperative, cu o medie de aproximativ 4 puncte din totalul de 5.

Accesarea fondurilor europene

Până acum, cooperativa a accesat fonduri europene prin intermediul PNDR 2014-2020? (N=153 CA)

Ce măsură?

4.1 - Investiții în exploatații agricole

9.1 - Înființarea grupurilor de producători în sectorul agricol

16.4 - Sprijin acordat pentru cooperare orizontală și verticală între actorii din lanțul de aprovizionare în sectoarele agricol și pomicol

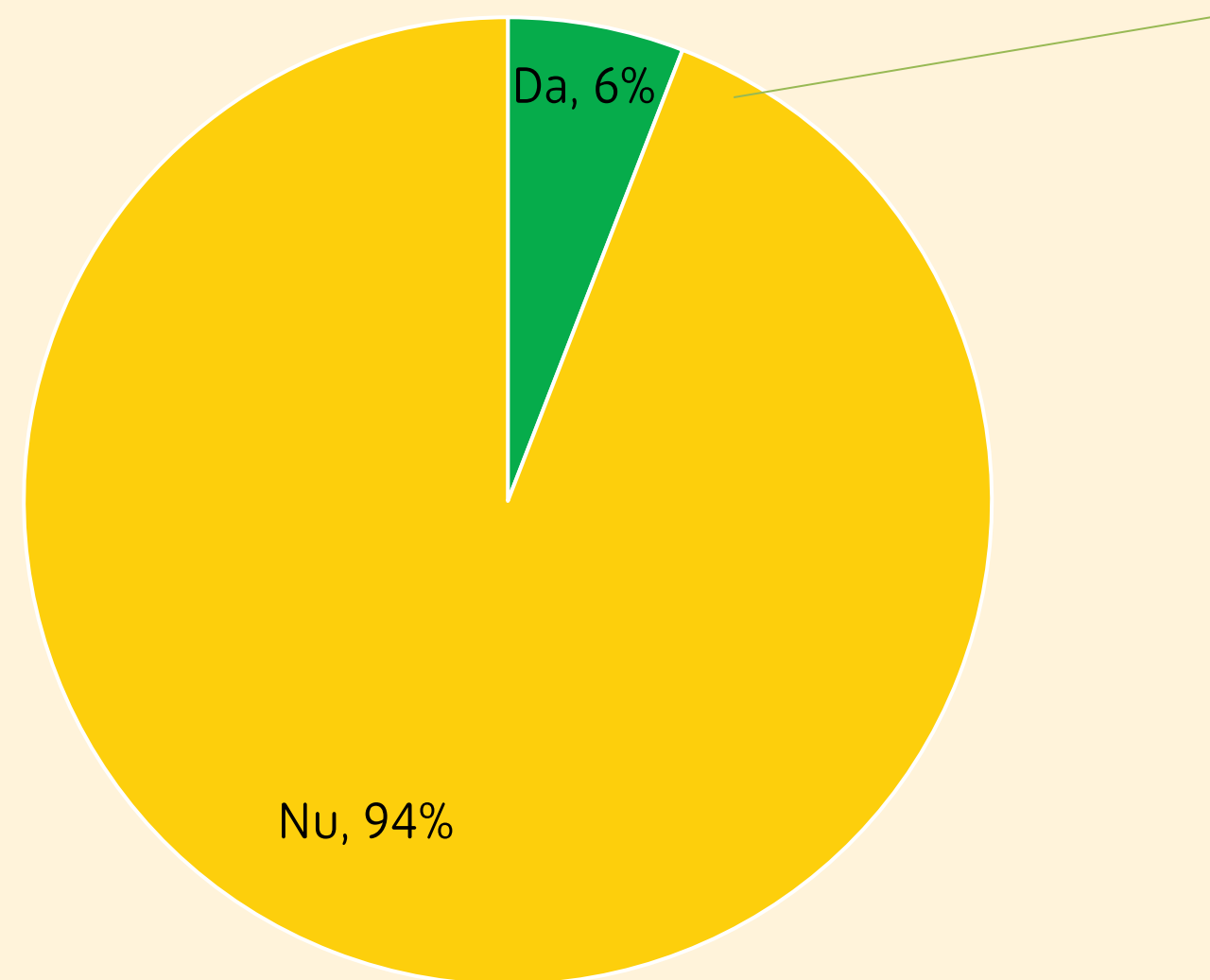
22 din cele 23 de cooperative care au accesat fonduri europene se autoevaluează în acest moment ca fiind sustenabile, spre deosebire de cooperativele care nu au accesat fonduri.

Accesarea fondurilor europene

Ați accesat și alte surse de finanțare (de ex. de la companii private, bănci)? (N=153 CA)

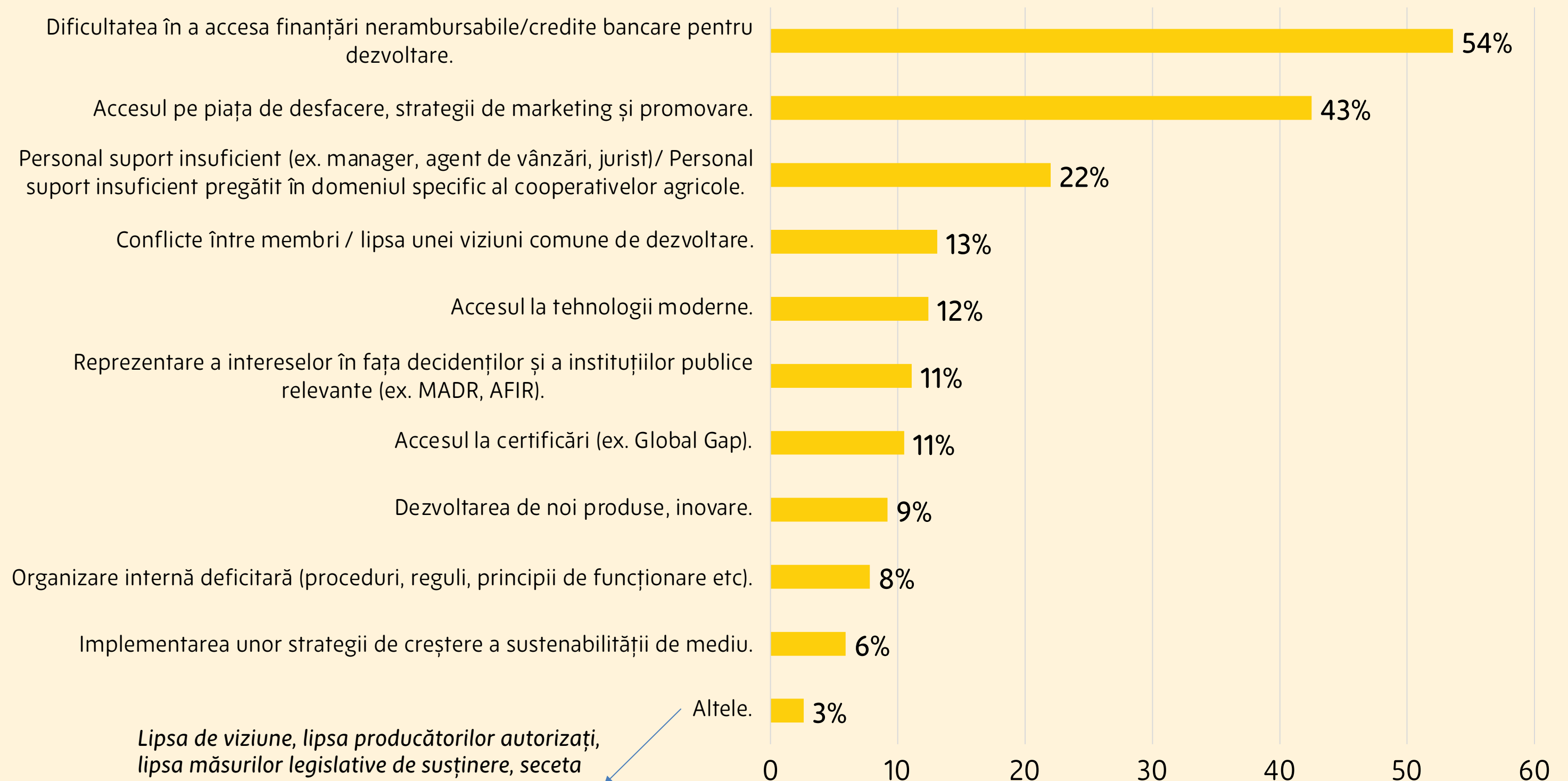

Bănci (6 menționări)
IFN-uri
împrumuturi între persoane

Majoritatea covârșitoare a cooperativelor agricole care au răspuns sondajului nu au accesat bani privați

Provocări cu care se confruntă cooperativele

Care sunt principalele provocări cu care se confruntă cooperativa dumneavoastră? (N=153 CA)

Disponibilitatea de a participa la training-uri

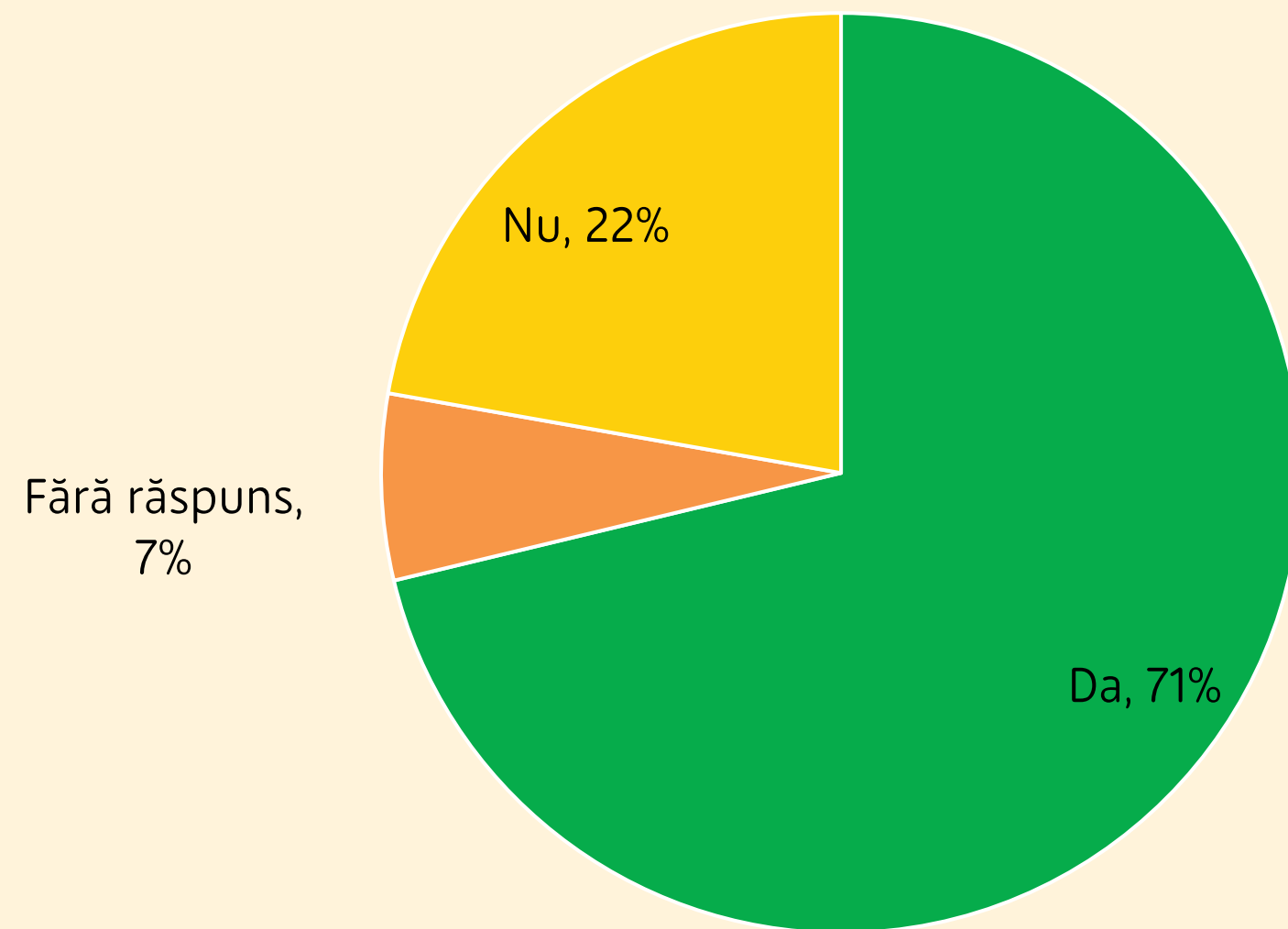
Pentru care dintre provocările de mai sus (și altele) conducerea cooperativei/membrii ar participa la cursuri/programe de formare? (N=153 CA)

Percepție privind sustenabilitatea cooperativelor

Din punctul dumneavoastră de vedere, cooperativa din care faceți parte este sustenabilă în acest moment? (N=153 CA)

Datele arată că nu există diferențe în funcție de obiectul de activitate între cooperativele care se consideră nesustenabile.

44% din cooperativele care nu au avut activitate economică până în acest moment sunt optimiste și se evaluează ca fiind sustenabile

Percepție privind sustenabilitatea cooperativelor

De ce credeți acest lucru? (numai cei care consideră cooperativa nesustenabilă)

Motive pentru care cooperativa nu este sustenabilă	Număr menționări
Membrii cooperativei sunt dezinteresați/ Nu există strategie, scop comun	7
Nu s-au accesat fonduri	4
Nu avem vânzări/ Producție insuficientă	4
A fost înființată doar pentru a accesa fonduri	3
Este o organizație prea tânără	2
Legislație nefavorabilă	1

De ce credeți acest lucru? (numai cei care consideră cooperativa sustenabilă)

Motive pentru care cooperativa este sustenabilă	Număr menționări
Există producție și vânzări	26
Condiții bune de funcționare în general/ Există premise de dezvoltare	22
Relații bune între membri	8
S-au accesat fonduri nerambursabile	2
Număr mare de membri	1

Percepție privind viitorul cooperativelor

Cooperativa va stagna în viitor	Cooperativa va avea un declin/se va închide în viitor
<p>Motivațiile respondenților:</p> <ul style="list-style-type: none">- produsele din export au prioritate fata de cele românești- legislația în domeniu este greu de înțeles- cooperativa nu și-a atins scopul pentru care a fost deschisă- birocrația blochează activitatea- nu s-au putut accesa fonduri- nu au primit niciun sprijin extern	<p>Motivațiile respondenților:</p> <ul style="list-style-type: none">- pentru că o parte din membri cooperativei încă nu au dorit să-și valorifice marfa prin intermediul cooperativei.- cooperativa nu are activitate/ membrii nu s-au ocupat de ea- birocrația blochează activitatea- nu s-au putut accesa fonduri- instabilitate geopolitică- se poate remedia doar cu ajutor de la stat- nu se duc politici clare de dezvoltare a cooperativelor agricole- lucrurile merg greu în agricultură, coordonare proastă

Planuri de viitor

Care sunt planurile de dezvoltare ale cooperativei agricole în următorii 5 ani?

Planurile de dezvoltare ale cooperativei agricole	%
accesare fonduri europene/ implementare proiecte	44%
intrare pe piață/ magazine de desfacere	11%
achiziționarea de utilaje/ terenuri/ depozite	10%
linii de procesare/ producție mai mare	7%
management mai bun	6%
altele	6%
totul va depinde de situația geopolitică/ politica agricolă	4%
profesionalizarea membrilor	2%
atragera de noi membri	2%

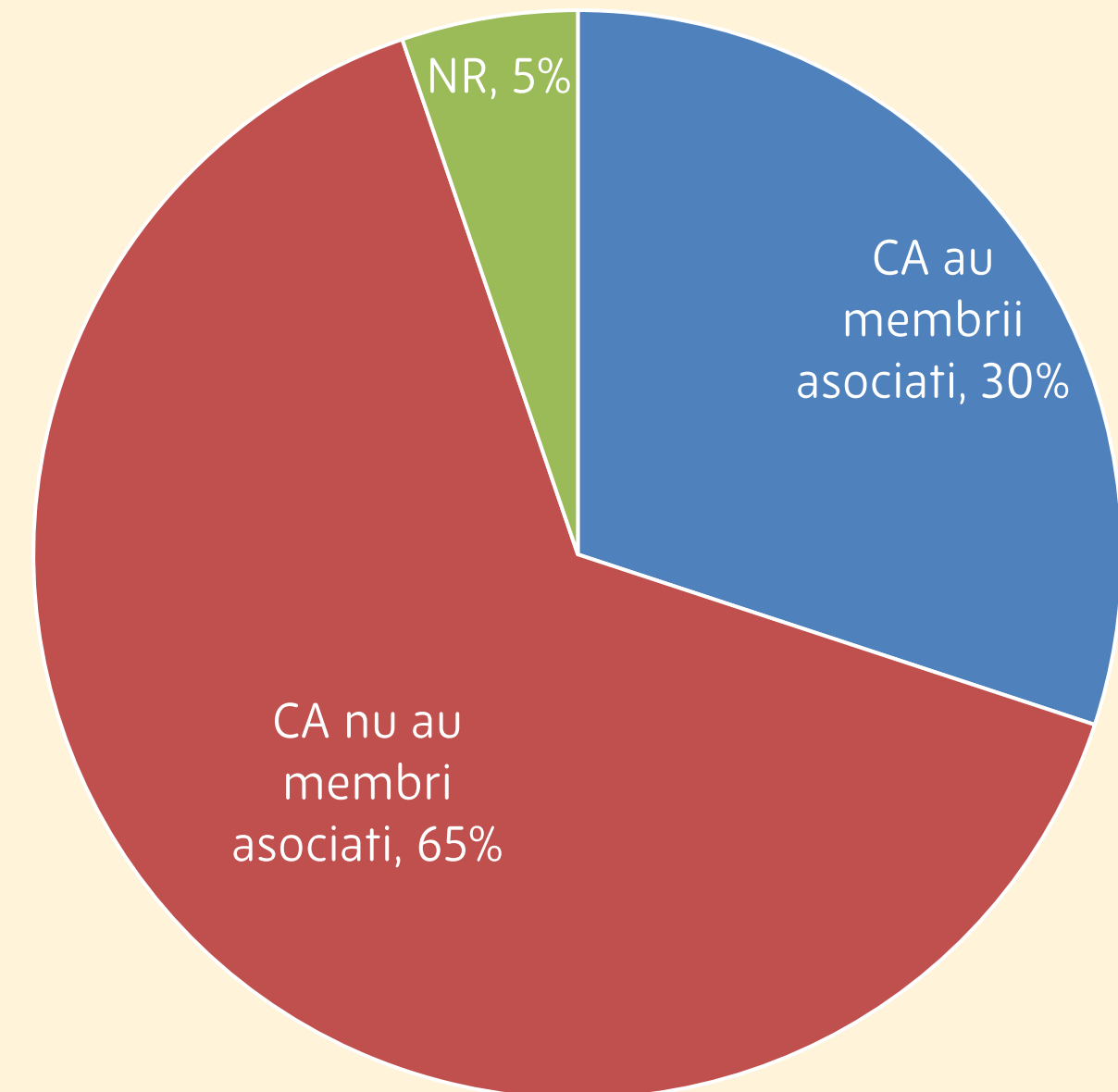
Prezența membrilor asociați în cooperative

Doar 22% din totalul cooperativelor care au doar minimul legal de 5 membri au și membri asociați.

Cooperativele cu peste 5 membri au în proporție de 45% și membri asociați.

Cooperative care au membri asociați
(N=153 CA)

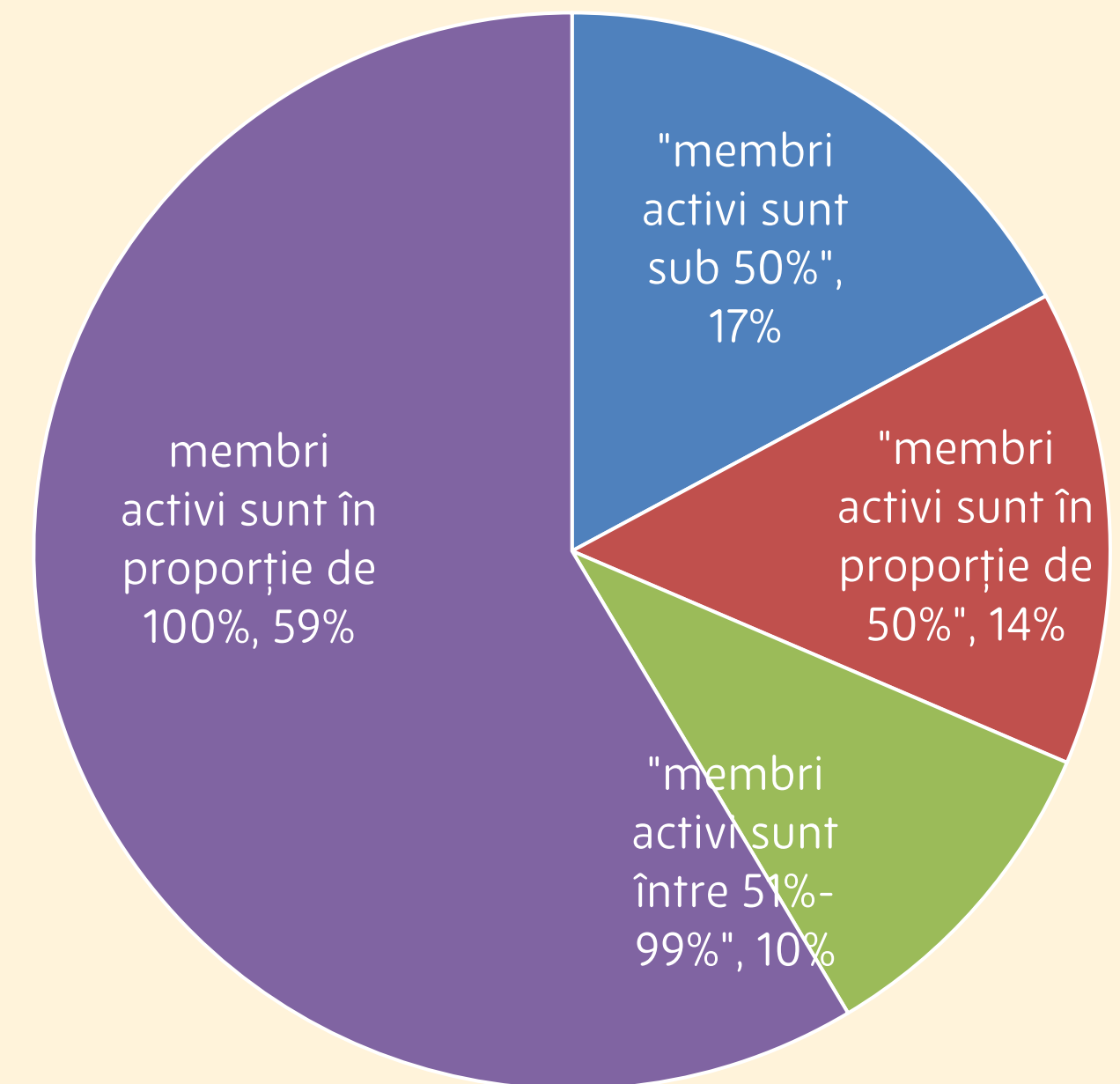
Percepție asupra gradului de implicare a membrilor

În general, respondenții au evitat să aproximeze un număr de membri activi, iar o parte dintre aceștia au spus că unii membri au intrat în cooperative doar pentru a accesa fonduri europene.

Totuși, aproape jumătate dintre cooperativele care au răspuns sondajului, au putut aproxima proporția membrilor activi din totalul membrilor.

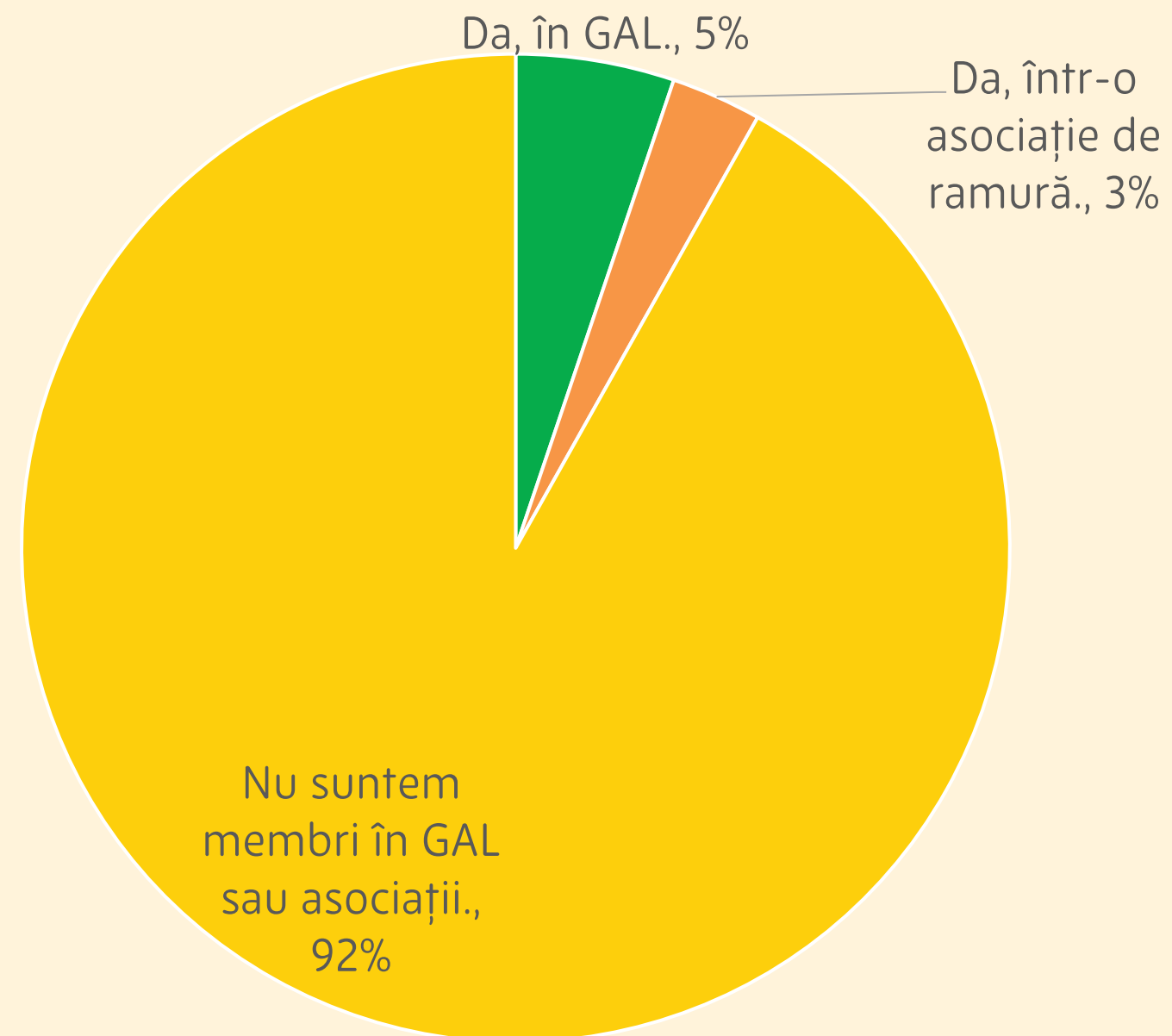
Proporția numărului de membri activi vs. număr total membri, N= 69 CA

Apartenența la organizații de ramură

Cooperativa este membră în GAL sau în altă asociație de ramură? (N=153 CA)

Date despre respondenți

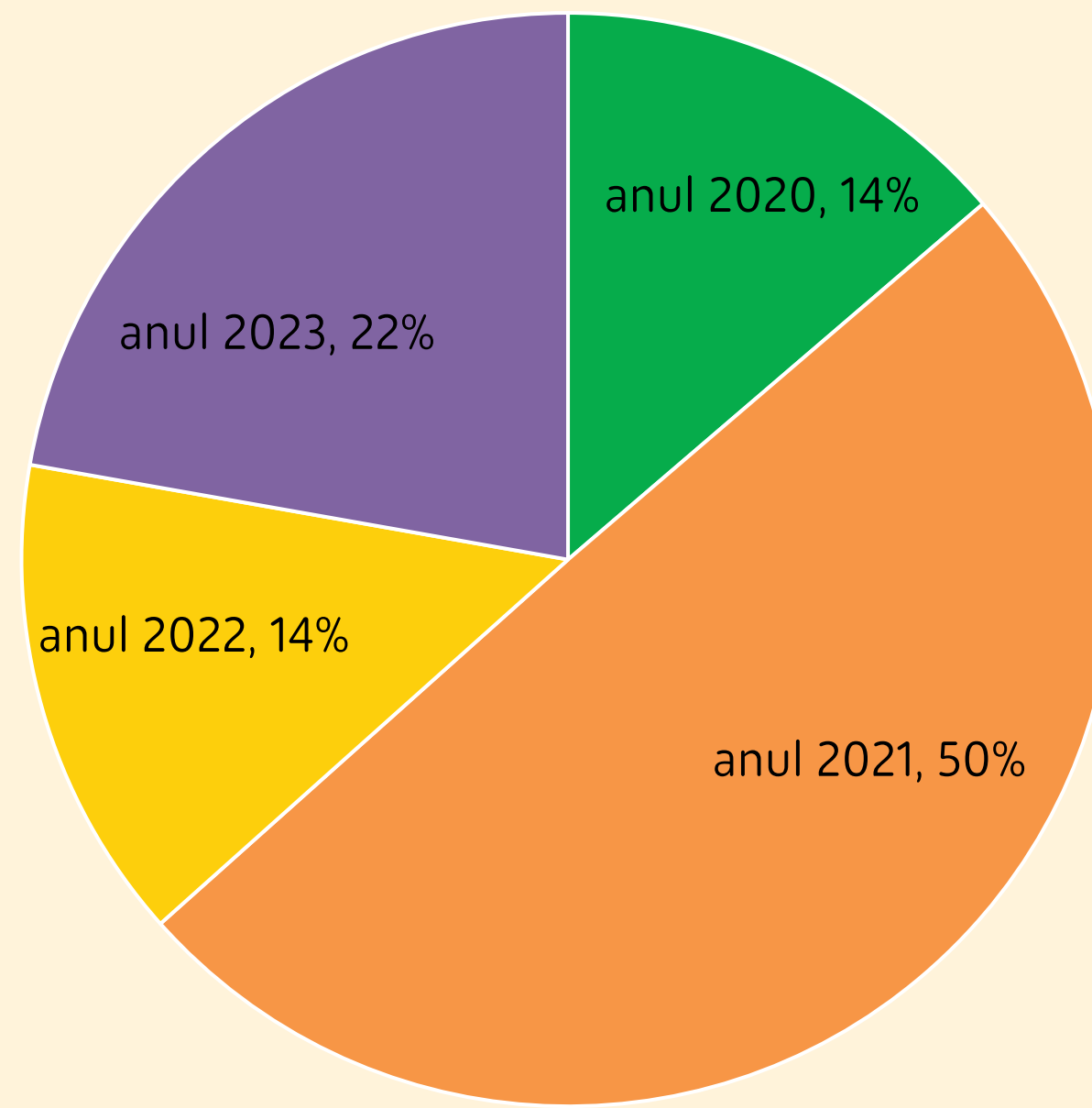

Rețeaua de creștere a cooperativelor

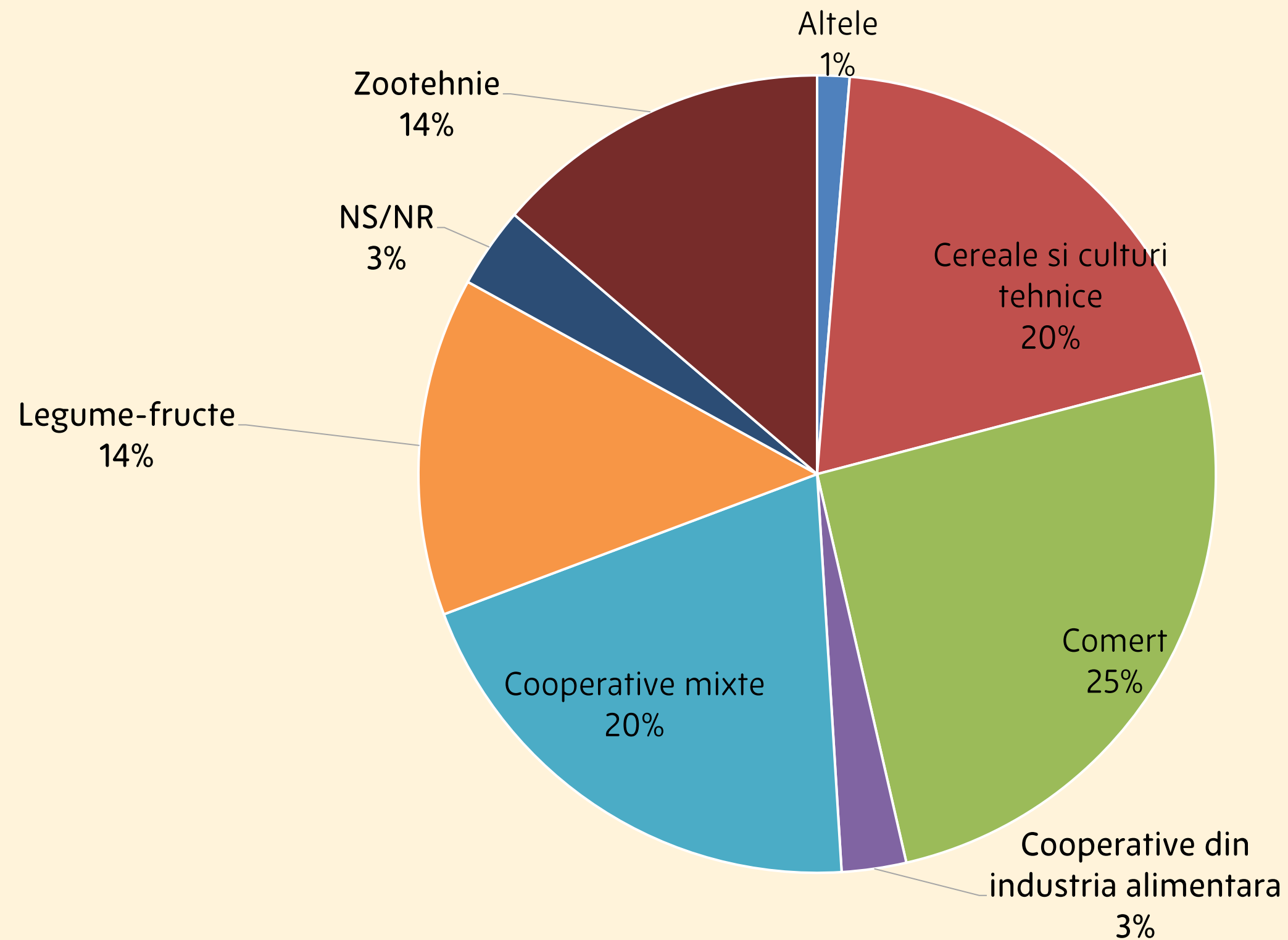
Date despre respondenți

Anul înființării (N=153 CA)

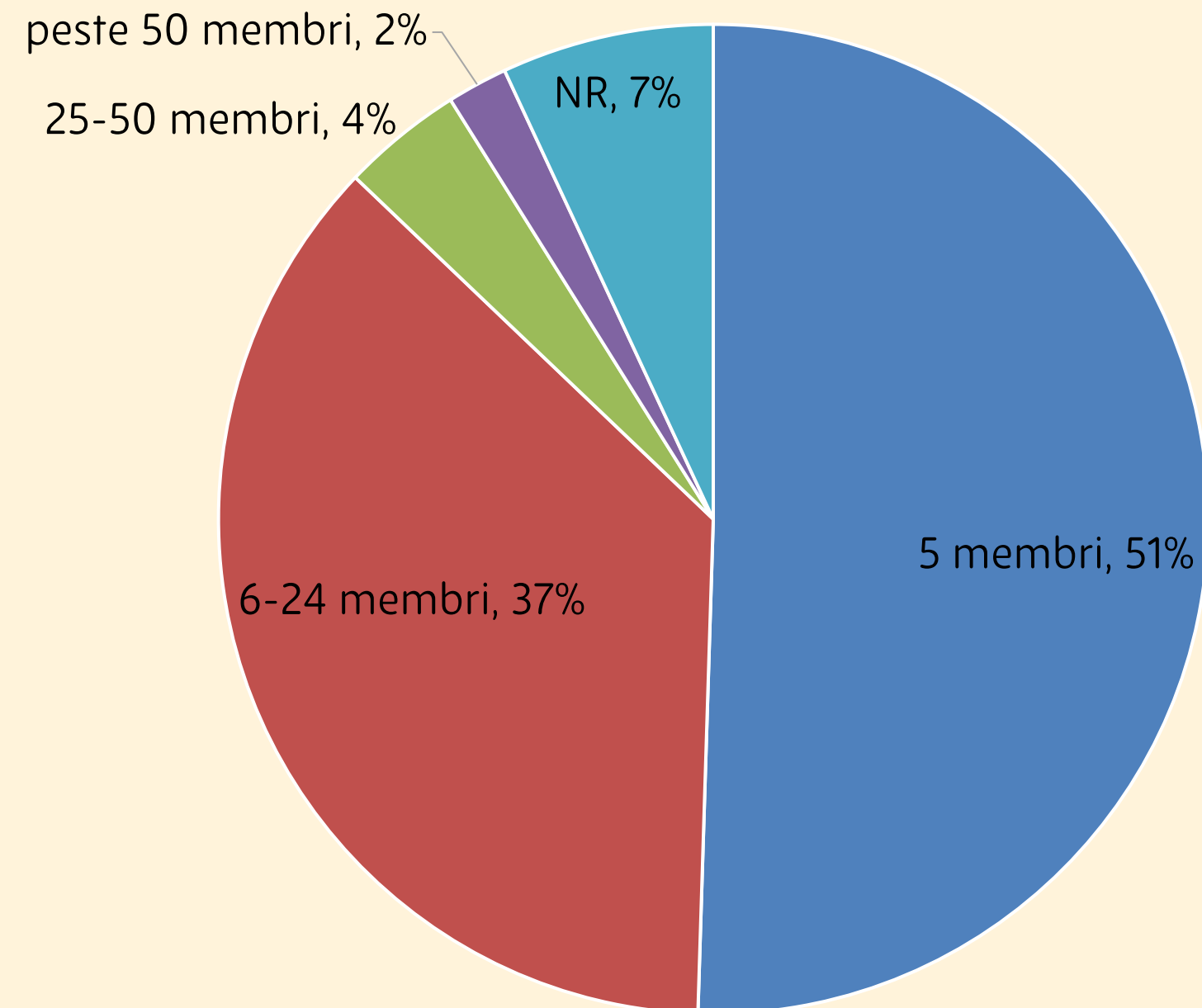
Date despre respondenți

Principalul obiect de activitate (N=153 CA)

Date despre respondenți

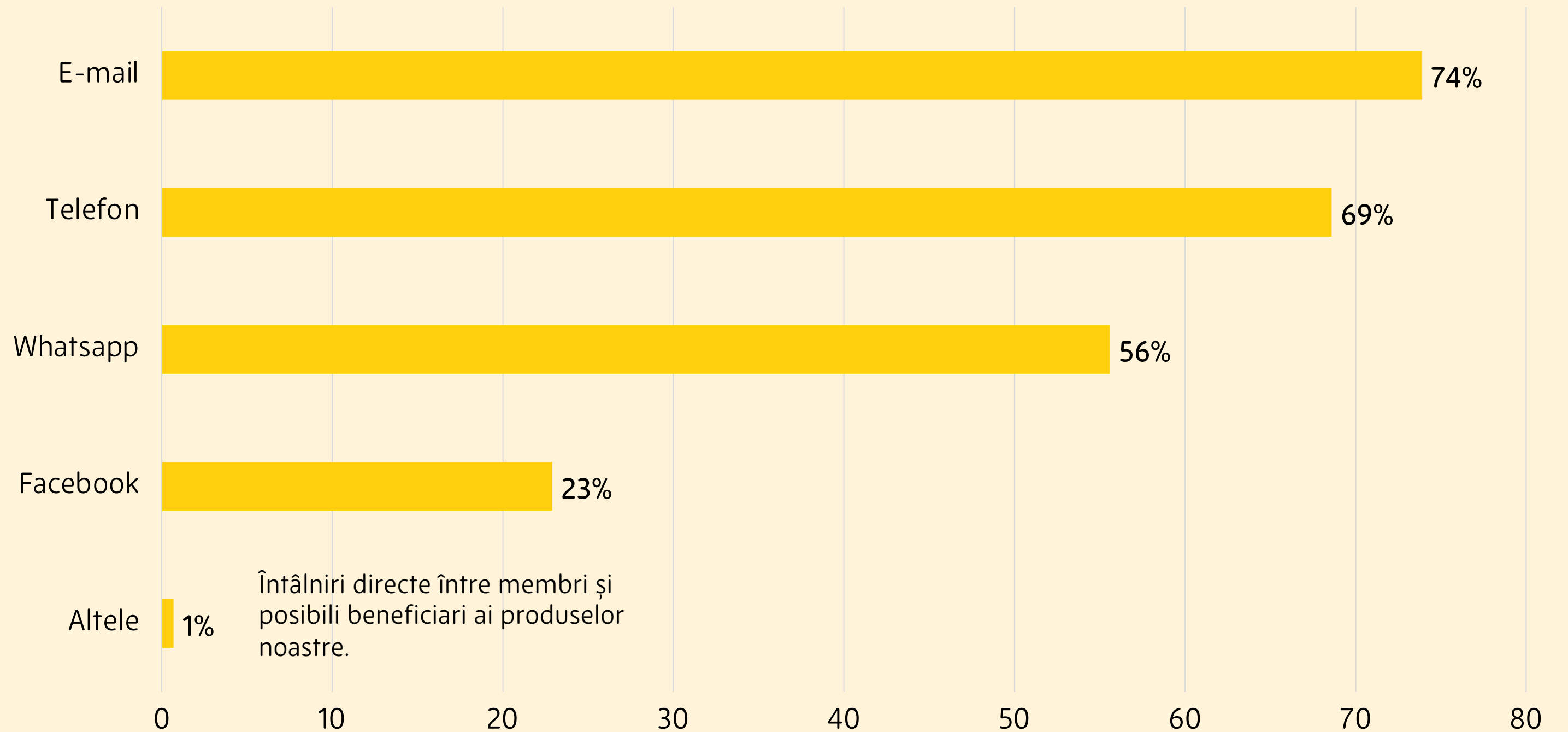
Număr de membri (N=153 CA)

Mijloacele de comunicare preferate

Care sunt mijloacele dvs. de comunicare preferate? (N=153 CA)

Întâlniri directe între membri și
posibili beneficiari ai produselor
noastre.

Autori:

Alexandra Popa

Oana Ganea

Centrul Român de Politici Europene (CRPE) este unul dintre principalele think-tank-uri românești specializate în afaceri europene. Din 2009 realizăm cercetări în domeniul politicilor publice europene și naționale, implementăm campanii de advocacy, organizăm dezbateri publice, programe de formare și campanii de implicare civică a cetățenilor. Principalele noastre domenii de expertiză sunt democrația și buna guvernare, relațiile externe – în special Republica Moldova și Parteneriatul Estic, agricultură și dezvoltare rurală, educație, implicarea tinerilor și cetățenia activă. CRPE a fost primul think-tank românesc care a deschis în 2012 sucursală în Republica Moldova.

Acest material a fost dezvoltat în cadrul proiectului [„CoopNet 3.0 – Creștem capacitatea cooperativelor micilor fermieri”](#), un proiect implementat în perioada mai 2023 – decembrie 2025 de către Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj, în colaborare cu partenerii ei, Fundația Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC) și Asociația Centrul Român de Politici Europene (CRPE), finanțat de către Romanian-American Foundation (RAF).

Aceștia au inițiat în 2017 și susțin până în prezent rețeaua CoopNet, un grup informal al cooperativelor agricole de dimensiuni mici și mijlocii din România, active economic și disponibile să se implice în activități de învățare.

